

2013 A 185

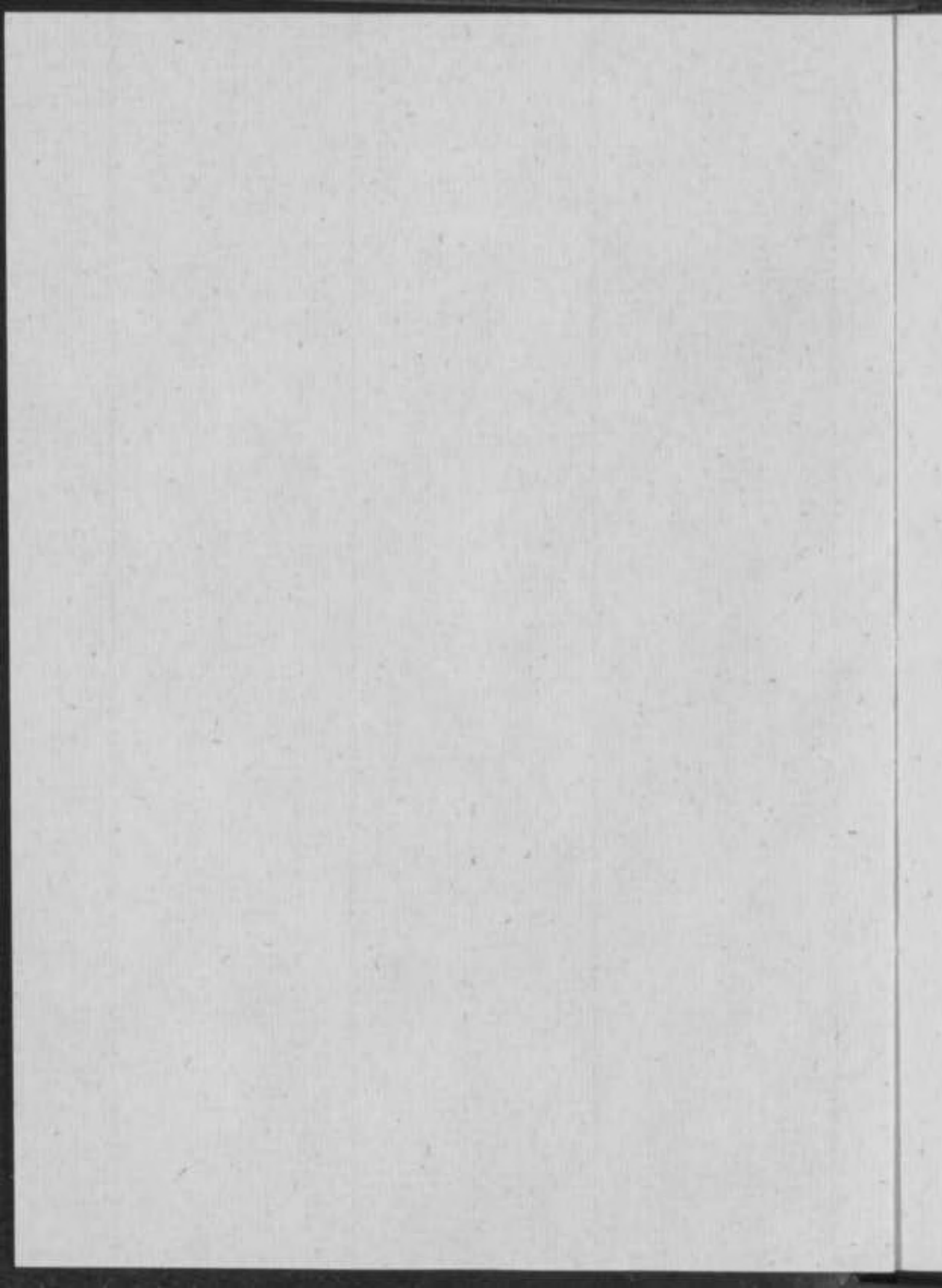
SERMOEN
VAN
KEES FLAPUIT

BIBLIOTHEEK KITLV

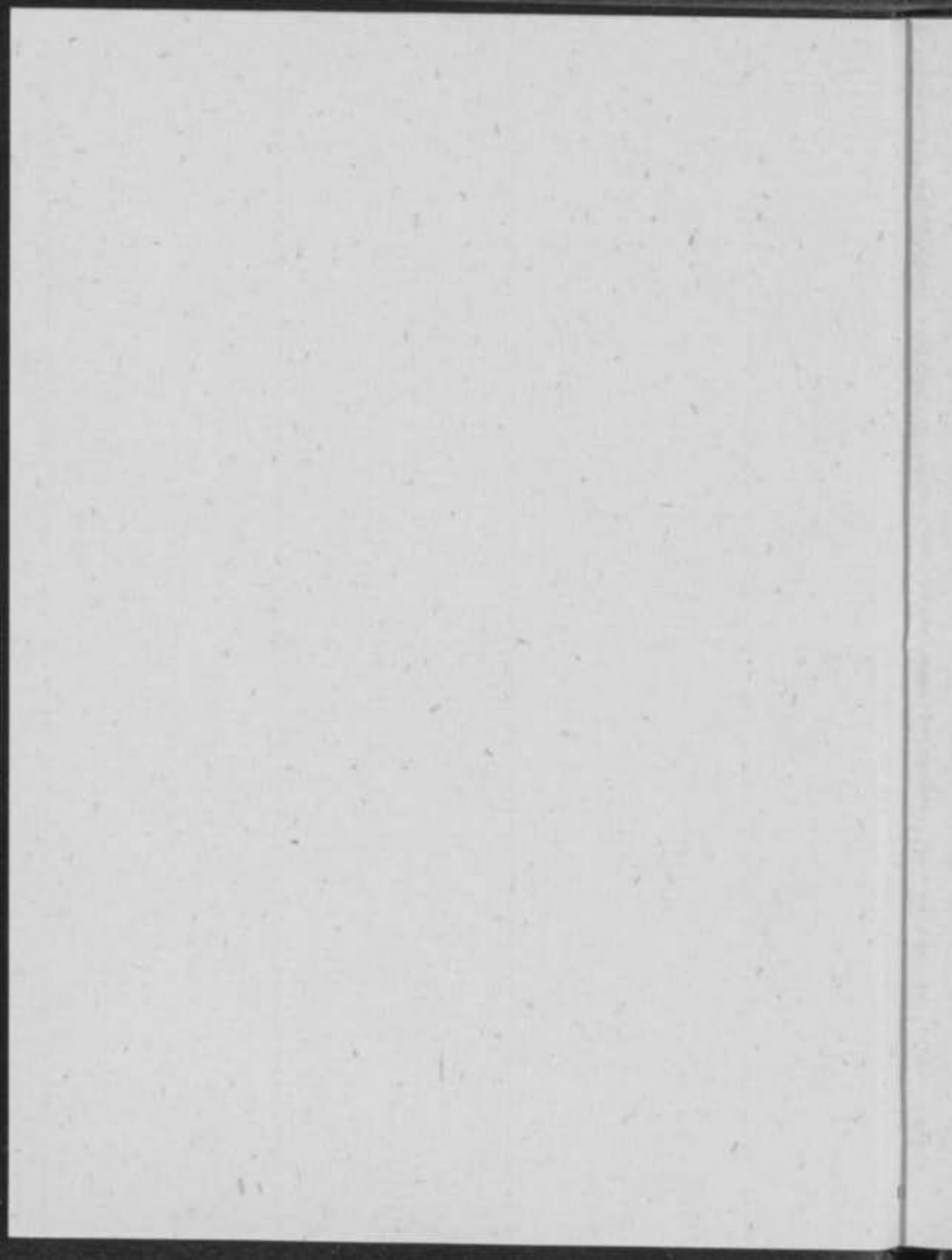

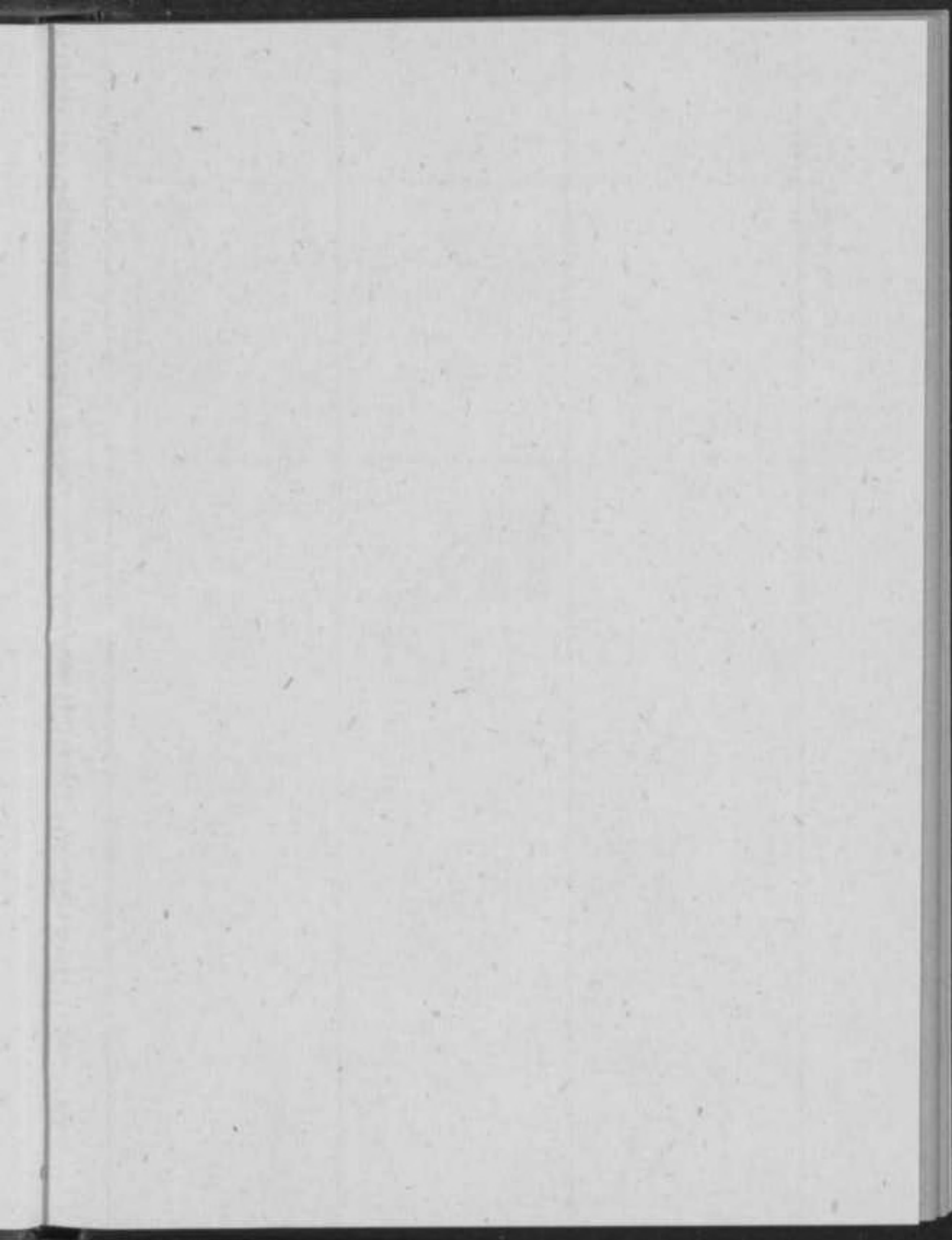
0402 7122

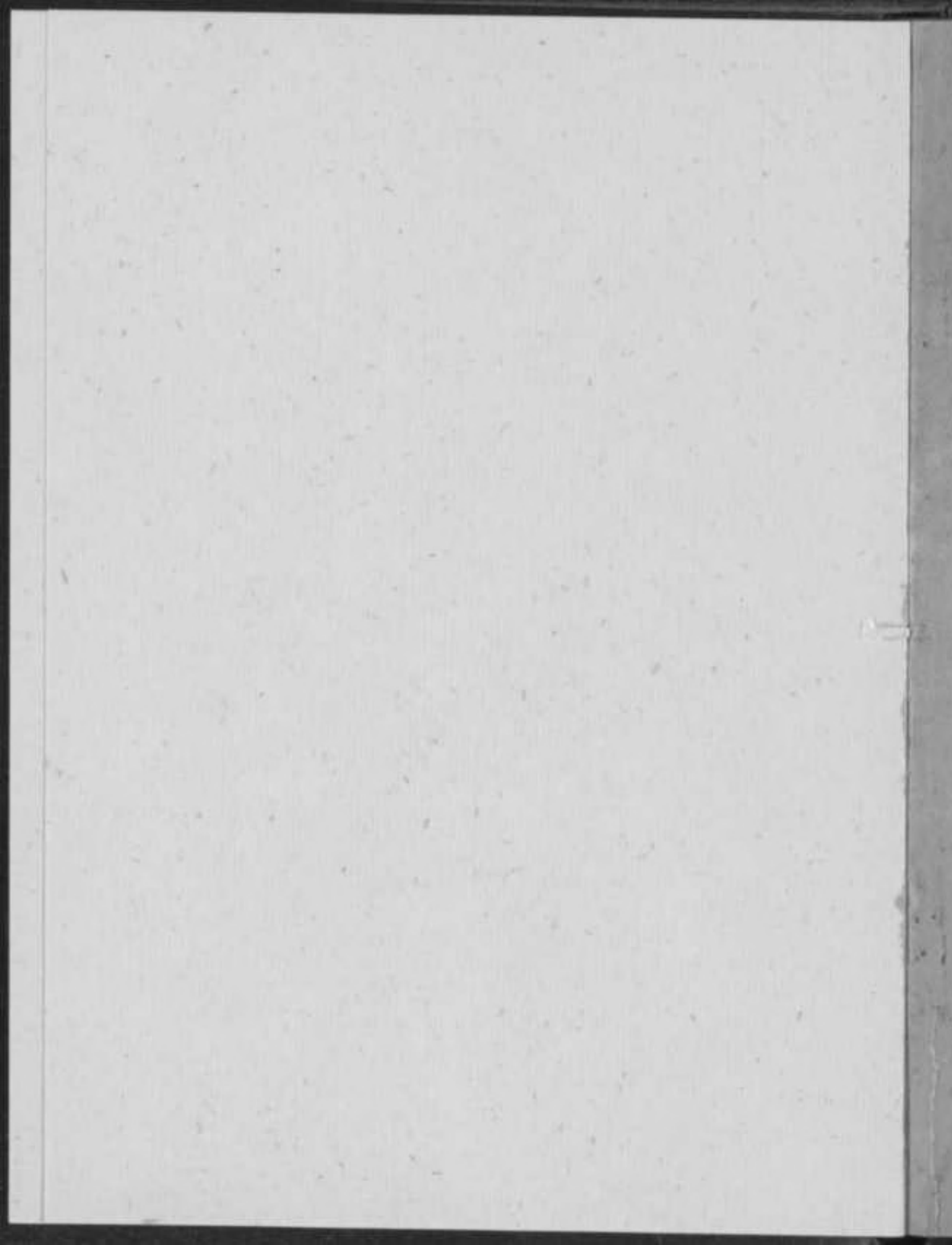

: SERMOEN :
VAN
KEES FLAPUIT

III.

„STILLE KRACHT”

OF

Een blik in de Indische
Tooverwereld.

Soekaboemische Snelpersdrukkerij

140-6-20.

K.I.T.L.V. LEIDEN

KITLV LEIDEN

Men kan als Europeaan, een menschenleeftijd in de tropen doorbrengen, zonder ooit eens een meer dan hoogst oppervlakkigen blik te slaan in die donkere, griezelige wereld vol geheimzinnigheden en gruwelen, die wij de Indische tooverwereld noemen. Men kan als jongeling naar Indië gaan en als grijsaard van daar terugkeeren, zonder zelfs te weten, dat die tooverwereld bestaat. Men heeft dan ook vele oud-Indischgasten, die onder het gebruik van een bittertje in den kring van een aandachtig luisterend gehoor met een hollen lach kunnen zwetsen over al die belachelijke bijgeloovigheden van den dommen Inlander en die met een breed gebaar van een man van ervaring met een enkelen verachtelijken handzwaai een vernietigend oordeel uitspreken over alles, wat hun brein niet kan vatten en wat daarom maar naar het rijk der sprookjes verwezen wordt.

Vooraf wanneer men, met een spottenden glimlach op het gelaat, opzettelijk onderzoek gaat doen naar die ergelijke bijgeloovigheden van den dommen Inlander, dan sluit zich die duistere wereld bijna hermetisch voor het speurend oog, want voor niets is de Inlander zoo bang en niets ergert en verbittert hem meer dan de domme spot van den hooghartigen Europeaan. Vandaar dat vele Europeanen soms tientallen jaren in Indië kunnen toeven,

zonder ooit eens iets te zien van de geheimzinnigheden, die achter de schermen van het alledaagsche leven voorvallen. Zij lachen om die bijgeloovige Inlanders, zonder dat zij eigenlijk weten, waarom zij lachen, zij verklaren bij voorbaat geen „zier" te gelooven van al dien „poespas" zonder dat zij eigenlijk weten, wat zij niet gelooven; zij spotten met dingen, die ze niet kennen, en met dat alles zien zij van het eigenlijke leven van den Inlander niets meer, dan hetgeen daarvan, voor ieder zichtbaar, aan den openbaren weg wordt uitgestald.

Neen, met een spottenden glimlach op het gelaat, in genadige nederbuiging en met het bewustzijn, dat men gelukkig door zijn nuchterheid en wereldkennis ver boven al die dwaasheden verheven is, leert men het zieleleven van den Inlander nooit kennen. De Oosterling heeft de wonder ontwikkelde gave om zijn innerlijke wezen zorgvuldig verborgen te houden voor oogen, die het ontwijken zouden. Daarom zijn er vele menschen, die als specialiteiten van Indië optreden en die nooit iets van de ziel van den Inlander hebben bemerkt. Zij hebben den Inlander zien geboren worden, zien opgroeien, zien werken, zien feestvieren, zien lijden en sterven en toch bleef hij voor hen een onverklaarbare, raadselachtige en geheimzinnige vreemdeling, omdat zij nooit doordringen konden

of wilden tot dat terrein, dat geheel het zieleleven van den Inlander beheerscht. Wie den Inlander werkelijk goed wil leeren kennen, moet hem met een liefdevol hart tegentreden en moet niet als een alwetend leermeester boven hem, maar als een trouwe vriend naast hem gaan staan. Bovendien moet hij zijn tijd geduldig weten af te wachten en niet onbedacht en gejaagd naar voren dringen, maar ongemerkt zijn oogen en ooren goed den kost geven en een verstandig gebruik maken van bijzondere omstandigheden en gelegenheden. Alleen na langen, vertrouwelijken en vriendschappelijken omgang laat de Inlander iets los van wat hem heilig en dierbaar is.

Onder de bijzondere leiding Gods had ik het zeker hoogst zeldzame voorrecht om gedurende meer dan elf jaren bijna dagelijks om te gaan met iemand, die als een beroemd toovenaar in zijn omgeving en ver in het rond bekend stond en daardoor had ik een schoone gelegenheid om eens een meer dan oppervlakkigen blik te slaan in die donkere wereld der Indische tooverij. Ik vond daar voorzeker veel grof bedrog, waarover men zich slechts vermaken of ergeren kan; ik vond er veel listige geslepenheid, die een mensch het bloed naar de kaken jaagt van toorn, maar ik vond er ook vele dingen, waarvan ik mij niet schaam te

verklaren; „zij zijn mij te wonderbaar, ik kan er niet bij”, en ik vind zulk een verklaring eérlijker dan een holle spottlach om onbegrepen dingen. Mij komt het voor, dat daar, waar de naam des Heeren niet wordt gekend en genoemd, aan Satan een veel grootere macht is gelaten, dan in Christenlanden, en het staat bij mij vast, dat men in de tooverwereld veel moet verklaren uit Satanischen invloed. Bruut bedrog, listige geslepenheid en Satanische invloed zijn de drie pilaren, waarop het gebouw der Indische tooverwereld rust. Daarom is de man, die alle geheimzinnige verschijnselen uit de Indische tooverwereld uit natuurlijke oorzaken wil verklaren, al even dwaas als hij, die alles zou willen ontkennen, wat in die tooverwereld vaak voorkomt.

Wie over de Indische tooverwereld spreekt, moet noodwendig een drietal woorden gebruiken, die eerst eenige nadere toelichting eischen, omdat zij onmogelijk door een enkel Nederlandsch woord te vertalen zijn. Ik bedoel de woorden elmoe, djampe en doekoen.

Elmoe is een verbastering van het Arabische woord ilm, dat wetenschap beteekent. Bij voorkeur wordt dit woord echter gebruikt voor die wetenschap, die zich bezig houdt met de hoogere

wereld. Men zou daarom het woord elmoe misschien het best met magie kunnen vertalen. Een elmoe zegt hoe men een bepaalde hogere macht voor een bepaald doel kan aanwenden.

Het aantal elmoe's mag vrij wel legio worden genoemd. Zoo heeft men meerdere elmoe's om rijk te worden, een elmoe om te zoeken naar goede dagen voor een bepaald werk, vooral voor een huwelijk, een elmoe om zich onzichtbaar te maken, een elmoe om zich onkwetsbaar te maken, een elmoe om te beminnen en bemind te worden, een elmoe om krankzinnigen te genezen, een elmoe om iemand krankzinnig te maken, om iemand de koorts, huiduitslag, een maaglijden of iets dergelijks te bezorgen, een elmoe om verkoeling tusschen echtgenooten te bewerken, een elmoe om een naald zonder pijn en bloedverlies in het lichaam te steken, en een om hem er weer uit te halen, om onheilen, regen, storm, schadelijk gedierte af te wenden, ja, het is niet mogelijk te zeggen voor welk terrein des levens men geen bepaalde elmoe's heeft.

Harthoorn zegt van elmoe het volgende „Elmoe is het één en het alles voor den Javaan, zijn hoogste schat. Elmoe bevrijdt hem van alle onheil, bereidt hem alle mogelijke geluk, elmoe regeert en bedwingt de geesten, werpt de geesten uit en doet ze

henenvaren waarheen en naar wien men wil, elmoe leidt de natuurkrachten, bewerkt de gunst der goden en den zegen des hemels, elmoe geeft den zegen der vruchtbaarheid, des rijkdoms en der hoogheid, elmoe geeft het zoete genot der bittere wraak, elmoe doet het voorwerp van zijn haat krommen als een worm in het stof, lijden aan onuitsprekelijke smarten, sterven aan vreeselijke pijnen — driewerf heil derhalve de man van elmoe, rampzalig hij, die geene heeft."

Bij iedere elmoe komen allerlei rapals en djampe's te pas: rapals zijn die dingen, die moeten gedaan en djampe's zijn de tooverformulen, die moeten gepreveld, of, zooals de Inlander het uitdrukt, die moeten geblazen worden.

De man, die zulk een elmoe heeft, noemt men een doekoen of toovenaar. Daar vele elmoes betrekking hebben op het genezen van allerlei kwalen en anderzijds vele kwalen worden toegeschreven aan een bezetenheid met bepaalde geesten, vertaalt men het woord doekoen ook wel met „Inlandsche dokter", doch deze vertaling is m. i. beslist fout, want het woord doekoen omvat heel wat meer dan het mishandelen van zieken alleen.

Iedere doekoen heeft eigenlijk maar één elmoe en daarom kan en mag hij zich dus maar op één gebied bewegen. Meestal tegen goede betaling in

geld of natura is hij te consulteeren. Hij „blaast” dan zijn djampe, zorgt voor alles, wat daarbij in acht genomen moet worden, voor de wierook, de bloemen, de meestal zevenderlei gerechten en beschikt zodoende over zijn bovennatuurlijk vermogen. Voor rijke klanten is hij ook wel aan huis te ontbieden, natuurlijk tegen verhoogd tarief. Hoewel de doekoen zich maar op één gebied kan en mag bewegen, laat hij zich door zijn begeerte naar geld of eer of door aandrang van buiten ook wel verleiden om zich te begeven op een ander gebied dan waarop hij thuis hoort en daardoor ontstaat dan meestal het opzettelijk bedrog, dat grof of fijn is al naarmate de doekoen meer of minder geslepen is.

Om u nu eenigszins een indruk te geven van de positie en het optreden van zulk een doekoen of toovenaar, wil ik u het leven van één hunner schetsen, zooals ik dat van nabij heb gadeslagen. Pa Sanoesi woonde te Soeka-Angin, hoog in het geberte, ongeveer 2300 voet boven den spiegel der zee. Hij was een jonge, uiterst handige Inlander, die op meesterlijke wijze van alles, alles wist te maken. Hij kon een knoop aan een broek, een dak op een huis, een hoefijzer aan een paard, een wiel aan een wagen en een heerlijke pudding voor

een fijn diner maken. Hij had verstand van koeien, paarden, mest, handel, menschen, naaimachines, handschriften en van alles, wat er tusschen de genoemde dingen nog in ligt. Als zoodanig was hij dan ook geknipt voor hotelmandoer, want hij wist den gasten in alle mogelijke en onmogelijke omstandigheden met raad en daad bij te staan. Hij had verstand van kraamvrouwen, kale schedels, kapotte sloten, nat buskruit, mond-en klauwzeer, liefdesaangelegenheden, kinderziekten en van alles, wat bij dergelijke zaken behoort.

In den regentijd hielp hij zijn patroon in het hotel te Soeka-Angin, doch in den drogen tijd had hij het opzicht over een hotel hoog in het geberte. In zijn soort was hij een bijzonder begaafde, ontwikkelde en gewiekste kerel.

Op zekere nacht lag hij in zijn kleine kamertje, achter het hotel, in diepe rust. Daar opeens werd hij in zijn rust gesfoord en, toen hij angstig en verschrikt de oogen opsloeg, zag hij vlak voor zijn bamboezen rustbank een hadji staan, geheel in het zwart gekleed.

De gitzwarte oogen van den Mekka ganger waren onafgebroken op den angstigen hotelmandoer gericht; met den wijsvinger van de rechterhand wees hij naar boven en toen zeide hij met een akelige

sombere grafstem, dien Pa Sanoesi vlijmend door de ziel klonk:

„Pa Sanoesi! Allah is groot en Hij geeft Zijn gaven aan wien Hij wil. Hij heeft u verkoren om krankzinnigen te genezen en Allah te prijzen. Wanneer een krankzinnige tot u komt, dompel hem dan tot driemaal toe onder water met het hoofd naar omlaag en druppel daarna zijn oogen in met een aftreksel van zwarte mieren. Wordt hij dan niet beter, dan is hij ongeneeslijk.”

Plotseling verdween daarop de wondere bezoeker, even geheimzinnig als hij gekomen was.

Was het een droom of werkelijke verschijning geweest? Moest deze boodschap werkelijk als een roeping Gods worden beschouwd of was zij slechts het product van zijn verwarde zinnen? Kwam deze roeping van buiten tot Pa Sanoesi of was zij slechts een misleidende, innerlijke stem? Pa Sanoesi wist het niet en durfde niet beslissen. Hij was den volgende dag geheel van streek. Hij meende zeker te weten, dat het geen droom was geweest, doch dat hij in volkomen wakenden toestand den bezoeker had gezien en diens boodschap had gehoord. Doch, al was het ook een droom geweest, dan was hij toch te veel Inlander om daaraan geen waarde te hechten.

Peinzens- en vragensmoede ging hij des avonds

weer ter ruste. En zie, te middernacht verscheen andermaal dezelfde hadji en bracht hem weder dezelfde boodschap.

Nu kon, mocht en wilde hij niet langer meer twijfelen aan de hooge beteekenis, van dit herhaald nachtelijk bezoek. Hij was voor zichzelve vast overtuigd, dat hij door God geroepen was om krankzinnigen te genezen; hij moest als doekoen met deze elmoe onder zijn volk optreden. Zonder dralen nam hij nu maar zijn ontslag en keerde naar Soeka-Angin terug. Het was nu de groote vraag of zijn elmoe succes zou hebben. Daarom vertelde hij nog aan niemand, wat hem was wedervaren en wilde hij eerst een proef nemen met zijn elmoe.

Een ver bloedverwant scharrelde voor hem een krankzinnige vrouw op, bracht haar des avonds in het donker tot hem en was hem behulpzaam haar in een vischvijver tot driemaal met het hoofd naar omlaag onder te dompelen. Daarna werd de vrouw medegenomen naar huis, waar hare oogen werden ingedruppeld met een aftreksel van zwarte mieren. Toen viel zij in een diepen slaap, waaruit zij den volgenden dag eerst laat ontwaakte. En zie, toen zij ontwaakte, bleek het, dat zij volkomen helder bij haar verstand was. De elmoe van Pa Sanoesi had haar wondere, bovennatuurlijke macht aan haar geopenbaard en nu was, door dit schitterend succes

gebleken, dat Pa Sanoesi zich niet bedrogen had met zijne roeping. Nu aarzelde hij dan ook niet langer met openlijk als doekoen op te treden en op echt Inlandsche wijze trad die verre bloedverwant, die hem geholpen had bij zijn eerste patiënt, nu als een soort impressario op, die voor de reclame zou zorgen. Als een loopend vuurtje ging het wondere nieuws door de dessa en tot ver in het rond, dat er een nieuwe doekoen opgetreden was met een elmoe, zoo wonderlijk en machtig, dat zelfs de ergste krankzinnigen in een oogenblik konden genezen worden.

Aan patiënten ontbrak het den nieuwen doekoen niet. Van alle zijden kwam men tot hem om zijn hulp in te roepen. Men bracht hem vaak groote geschenken in geld of natura, om zijn hart gunstig te stemmen en hem bereidwillig te maken om hulp te bieden, en deze offers werden niet zelden schitterend beloond. Verbazingwekkend en hoogst wonderbaar moeten de genezingen zijn geweest, die in dien eersten tijd zijn voorgekomen en het is dan ook geen wonder, dat de roep van dezen wonderdokter weldra tot ver buiten de grenzen van de Preanger doordrong. Toch gebeurde het ook meermalen, dat Pa Sanoesi niet helpen kon en dat hij patiënten ongenezen moest henenzenden. Het is te begrijpen, dat dit hem voortdurend bezig hield

en groote zorg baarde. Wat mocht daarvan toch de oorzaak wezen?

Het kon zijn, dat op sommige menschen een bepaalde vloek lag, die door zijn elmoe niet kon worden opgeheven. Het kon ook zijn, dat een andere doekoen een elmoe had, die nog machtiger was dan de zijne en dat deze de booze geesten, die de krankzinnigheid veroorzaakten, weer aanstonds in de menschen dreef, als hij ze er uitgebannen had. De hadji, die hem zijn roeping had bekend gemaakt, had immers ook reeds gesproken van menschen, die ongeneeslijk zouden blijken te zijn. Maar, daar was toch ook nog een andere mogelijkheid en die hield hem steeds meer bezig. Hij was gehoorzaam geweest aan de roeping, toen deze tot hem kwam, maar wat had hij gedaan om zich op de vervulling van die roeping voor te bereiden? Hij was aanstonds als doekoen opgetreden en daarom kon het best mogelijk zijn, dat hij zelf de oorzaak was, waarom zijn elmoe niet haar volle kracht ontplooien kon.

Deze gedachte liet hem niet meer los en weldra werd het hem volkomen duidelijk, dat hij niet voldoende voorbereid was om als doekoen op te treden. Dat kon, dat mocht zoo niet langer blijven. Als hij als doekoen optrad, dan wilde hij een goede, groote en machtige doekoen zijn. Op zekeren

dag ging het schokkend nieuws door geheel de dessa, dat Pa Sanoesi plotseling en spoorloos verdwenen was. Zelfs zijn vrouw wist niet, waarheen hij gevlogen of gestoven was en gedurende drie jaren hoorde niemand meer iets van hem. Wat toch was er geschied? Pa Sanoesi had zich uit de samenleving terug getrokken. Hij had Soeka-Angin verlaten en was geheel alleen den berg opgeklimmen, aan welks voet Soeka-Angin lag. In de laatste dessa, hoog op het gebergte, had hij een oude hadji gevonden en met dezen een plan beraamd om als kluizenaar zich af te zonderen. Die hadji had hem een rotskloof gewezen, daar niet ver vandaan en op zich genomen om iedere morgen bij een bron, daar in de nabijheid, wat rijst met zout neer te leggen. Dat aanbod werd dankbaar aanvaard. Pa Sanoesi trok zich in de rotskloof terug en ging slechts des morgens vroeg uit om zich te baden en de klaargezette rijst met zout te halen. Die afzondering duurde ongeveer drie jaren. Wij zullen hier zwijgen over hetgeen hij in dien tijd aan ontberingen heeft geleden, in koude, hitte, regen en wind. Wij zullen ook niet spreken over het demoralizeerende van die ontzettende eenzaamheid voor zijn geest en verstand. Wij willen hier alleen slechts wijzen op het zieleproces, dat in die stilte en eenzaamheid tot rijpheid kwam. Toen ik hem jaren later daar-

naar eens vroeg, vertelde hij mij ongeveer het volgende: „Mijnheer! toen ik pas in die ontzettende eenzaamheid kwam, dacht ik krankzinnig te zullen worden. Ik wist eigenlijk zelf niet, wat er met mij gebeuren moest. Uit innerlijken drang had ik de eenzaamheid opgezocht, doch ik wist volstrekt niet, wat ik er doen moest. Ik had gehoord, dat andere, beroemde doekoens dit ook hadden gedaan, maar nooit was mij verteld, wat zij in die eenzaamheid hadden gevonden, verloren of gedaan. Toen ik in die eenzaamheid kwam, was het mij of een geweldige macht zich tegenover mij stelde. Hoe meer ik mij tegen die macht verzette, des te benauwder werd het mij. Eindelijk verzette ik mij niet meer. Ik liet die macht tenslotte vrijelijk over mij komen, mij doortrekken en beheerschen. Ik trachtte mij door mediteeren en door contemplatie geheel in die macht te verliezen. Ik hield langzamerhand op een individu te zijn en werd slechts een willoos werktuig van die macht. Nu werd ik rustig en toen ik geheel tot rust gekomen was, kon ik weer naar de menschen wereld terug keeren. Dat was na drie jaren." Toen het bekend werd, dat Pa Sanoesi weer was teruggekeerd en dat hij dien tijd van afwezigheid had gebruikt tot afzondering op het gebergte, stroomden de patiënten hem weldra weer van alle kanten

toe. Het bleek nu, dat de elmoe aan kracht gewonnen had en nagenoeg nooit meer menschen als ongeneeslijk behoeften te worden heengezonden. De genezingen waren vaak allerwonderlijkst; zijn roem klom geweldig en zijn beurs vulde zich geweldig. Voor gegoede klanten was hij ook aan huis te ontbieden en daarvan werd een druk gebruik gemaakt. Weldra werd zijn hulp ingeroepen zelfs tot in Midden-Java. Waren deze reizen uiterst gunstig voor zijn roem en beurs, voor zijn moreel leven waren zij minder weldadig. Het bleek weldra, dat hij op zijn vaak wekenlange reizen ook nog wel iets anders deed dan krankzinnigen te genezen. Een vreeselijke, hier niet aan te duiden ziekte bracht hij weldra als een surprise van zijn reizen mee naar huis.

Hij leed duldelooze pijnen en zag weldra geheel zijn neus en bovenlip wegteren, zoodat het weerzinwekkend was om hem aan te zien. Geen medicijnen of elmoe's konden hem baten, zijn pijnen maakten hem ook het slapen onmogelijk en weldra was hij een toonbeeld van ellende geworden. Chi-neesche vrienden raadden hem toen aan om het eens met opium te probeeren en de hel heeft voorzeker uitbundig gelachen, toen Pa Sanoesi aan dien helschen raad gehoor gaf. Hij greep naar de opiumpijp en vond daarbij heerlijke verlichting maar toen was hij ook een verloren man

Van het eerste pijpje kwam het tweede, derde en vierde en het duurde niet lang of hij was een niet meer te redden opiumslaaf geworden. Hij schoof soms voor f 18.— per dag en ging daardoor dan ook met reuzenschreden achteruit. Deze moreele en maatschappelijke achteruitgang werkte ook storend op zijn elmoe. De genezingen werden steeds minder en menigeen moest heengezonden worden zonder hulp te hebben gevonden. Even snel als hij naar het toppunt van zijn glorie gestegen was, daalde hij nu ook weer van dat hoogtepunt af. Zijn bezittingen werden één voor één te gelde gemaakt en dat geld ging dan met handen vol naar de opiumkit. Zijn inkomsten daalden bovendien tot een minimum. Er kwamen tenslotte haast geen patiënten meer en die er nog kwamen, waren meestal uit het geringere volk, die zijn hulp niet al te royaal konden betalen. Weldra werd de nood zoo groot en de begeerte naar opium zoo hevig, dat Pa Sanoesi wel gedwongen werd, om naar een ander middel van bestaan om te zien. Wij kunnen hem hier natuurlijk niet stap voor stap naar den ondergang volgen, doch willen slechts aanstippen, dat hij voortaan zijn levensonderhoud ging zoeken in die donkere wereld vol gruwelen en bedrog, van krankzinnig maken, koorts verwekken, haat koelen, liefdesintriges, rooverijen en alles wat tot de lagere

tooverwereld behoort. Hij was niet meer de man, die optrad uit kracht zijner roeping, maar hij werd nu de geslepen bedrieger, die voor niets terug deinsde. Straks zullen wij een en ander uit die donkere wereld vol gruwelen gaan meedeelen; wij willen nu eerst in korte trekken het geschiedverhaal van dezen merkwaardigen man voltooien. Het is nu ongeveer twaalf jaren geleden, dat ik met dezen allermerkwaardigsten man in aanraking kwam. Hij was de eerste toehoorder, die kwam luisteren naar de prediking des Evangelies. Kort te voren had hij zijn vrouw verstooten nota bene, omdat deze niet fatsoenlijk leefde en nu had hij zich een andere levensgezellin gekozen, een meisje van misschien 16 of 17 jaar. Wat hem naar onze samenkomsten dreef, is mij nooit goed duidelijk geworden, maar wel kan ik van hem getuigen, dat hij elf jaren trouw de godsdienstoefeningen bleef bijwonen, dat hij steeds een aandachtig toehoorder was, dat hij veel van het gesprokene in zich opnam en dat hij weldra krachtig tot anderen begon te getuigen. Zulk een man, tot krachtige bekeering gekomen, zou voor den zendingsarbeid van onberekenbare beteekenis zijn geweest.

In zijn ziel woedde een felle strijd. Gods Geest arbeidde krachtig aan hem, maar ook de tegenstand was geweldig groot. Behalve

den strijd met de zonde in het algemeen, die iedere zondaar te strijden heeft, had hij ook nog een ontzettend zware strijd met het opium en de tooverij te voeren. Hoe zou hij van deze beide vijanden worden verlost? Eens heeft hij een ernstige proef genomen om van het opium te worden bevrijd. Hij staakte op eens het schuiven, doch toen kreeg hij zulk een hevige dysenterie, dat wij niet anders dachten dan hem te zullen verliezen. Naar geen enkel geneesmiddel wilde zijn ziekte luisteren, daar was maar één middel, dat hem helpen kon en dat was opium. Eindelijk bezweek hij in den strijd. Hij nam weer opium en was weldra ook weer gezond. Maar toen gaven wij de hoop op, dat hij ooit van dit helsche heulsap zou worden verlost. Ook met zijn tooverij had hij een zware strijd te strijden, want die tooverij was zijn middel van bestaan en wie geeft er nu gaarne zijn bestaan op? Een preek over het geweten greep hem echter zoo diep in de ziel, dat hij, na een hevige worsteling, besloot afstand te doen van al zijn geheimzinnigheden. Dit besluit scheen hem aanvankelijk werkelijk ernst te zijn geweest. Een tijd lang bemerkte ik althans niets meer van die tooverijen. Een paar maanden later kwam ik echter onverwachts zijn hutje voorbij en toen zag ik daaruit een man komen met een karaf in de eene hand en met de andere

hand zorgvuldig gelegd op de opening van die karaf. Ik vroeg hem, wat hij daar bij zich had en toen vertelde hij mij, dat dit medicijnen waren voor een vrouw, die een kleine verwachtte. Pa Sanoesi had hem daaraan geholpen. Ik liet den man henen gaan en trad bij Pa Sanoesi binnen om hem ter verantwoording te roepen. Ik beschuldigde hem er van zich weer met tooverij afgegeven te hebben, hetgeen hij beloofd had niet meer te zullen doen. Toen kreeg ik de volgende allermerkwaardigste verklaring: „Mijnheer! Ik heb mijn woord absoluut niet gebroken; wat ik zoeven heb gedaan, is geen tooverij, maar evangelisatie. U weet veel beter dan ik hoe een mensch aan het zicht- en tastbare hangt. Daarvan heb ik thans gebruik gemaakt voor de verkondiging van het Evangelie. Deze man kwam vroeger telkens, als zijn vrouw een kleine verwachtte tot mij om een djampe (tooverformule) voor haar te blazen, opdat alles goed mocht afloopen. Ik deed dit steeds, want hij betaalde er goed voor. Of het hielp of niet, laat ik in het midden, maar alles liep steeds naar wensch af. Nu verwacht zij weer een kleine en kwam haar man tot mij om een djampe te vragen. Ik zeide hem, dat ik dat nu niet meer kon doen, omdat ik Christen was geworden. Hij antwoordde, dat hem dat niets kon schelen, dat ik dan maar een Christelijke djampe

blazen moest. Nu stonden mij drie wegen open. Ten eerste had ik kunnen zeggen, dat er geen Christelijke djampe's bestonden en dan was de man eenvoudig naar een andere doekoen gegaan om hulp. Ten tweede had ik voor die vrouw kunnen bidden en dan had die man dat gebed voor een Christelijke tooverformule gehouden. Maar, mij bleef ook nog een derde weg open en dien ben ik ingeslagen. Ik spreidde een wit servet op den grond en verzocht den man om tegenover één der punten plaats te nemen. Daarop nam ik een karaf met water, zette die midden op het servet neer en ging toen vlak tegenover den man aan den anderen punt van het servet zitten. Daarop las ik de 10 geboden, de 12 geloofsartikelen, het Onze Vader en de geschiedenis van den doop des Heeren in de Jordaan. Toen gebod ik hem om voorzichtig zijn hand op de karaf te leggen en haastig naar huis te loopen, zijn vrouw uit die karaf ieder uur een flinken teug water te geven en haar dan zooveel mogelijk te vertellen van hetgeen ik hem had voorgelezen. Dat is, zoo besloot hij zijn betoog, de eenige methode, waarop men een mystiek, Oostersch volk het Evangelie kan brengen. Indien u zoudt kunnen besluiten om dien weg op te gaan, zou uw succes verzekerd zijn, doch met de eenvoudige prediking van het Evangelie komt u er nooit." Tot zoover Pa Sanoesi.

Hij vermoedde het zeker absoluut niet, dat hij met dat laatste gezegde een gedachte uitsprak, waarmee zich thans sommige zendingsmannen bezighouden, die zich afvragen of het niet gewenscht zou zijn om het Evangelie aan de Inlanders te brengen als een elmoe. En nu nog even het slot van Pa Sanoesi's levensgeschiedenis, voor zoover men vóór iemands dood eigenlijk van een slot spreken mag. Na elf, twaalf jaren trouw de godsdienstoefeningen te hebben bijgewoond, hoorde ik op zekeren dag plotseling het mij ontroerende bericht, dat Pa Sanoesi er een tweede vrouw bij genomen had. Ik kon dat bericht eerst maar niet gelooven en hield dit praatje voor vuige laster van den kant der Mohammedanen. Toen ik er echter zijn vrouw naar vroeg, bevestigde deze het bericht en verklaarde zelfs er zeer mee ingenomen te zijn. Wat haar aanging, zij wilde wel „op pensioen” gesteld worden. Nu liet ik Pa Sanoesi bij mij komen en onderhield hem ernstig over deze daad. Hij vertelde mij toen hoe de vork in den steel zat en daarbij trof mij vooral de letterlijke aanhaling van een woord uit de profeten, dat mij hier allerwonderlijkst in de ooren klonk. „Mijnheer!” — zoo zeide hij — „u zult het wel niet gelooven, maar toch is het waar, deze vrouw liep mij overal na, des daags was zij bij mij aan huis en des nachts kwam zij telkens kloppen aan mijn venster en dan

herhaalde zij telkens weer dezelfde woorden: „Mijn brood zal ik eten en met mijn kleederen gekleed worden, als ik maar met uw naam mag worden genoemd”. Tenslotte heb ik maar toegegeven en redde ik haar het leven door haar te huwen.” Dat klonk mij wat zonderling in de ooren en daarom ging ik eens heel voorzichtig op onderzoek uit. Door dat onderzoek kwam ik het volgende te weten.

De bewuste vrouw woonde ongeveer 8 paal van Soeka-Angin verwijderd. Zij was een jonge, knappe, vrij gefortuneerde vrouw, die gehuwd was geweest met een jongen, krachtigen, maar uiterst ruwen en driftigen Inlander. Nu trouwt een Inlander nooit in gemeenschap van goederen. De vrouw bleef dus zelf haar bezittingen beheeren en de man leefde van haar. Heel eigenaardig noemt een Inlander dat „njalindoeng ka geloeng” d.w.z. wegkruipen achter den haarwring van zijn vrouw. Des ondanks had deze vrouw een uiterst moeilijk leven en trachtte dan ook vaak van haar man een scheidbrief los te krijgen, wat haar echter nog niet was gelukt. Wel mag een man om elke kleinigheid zijn vrouw verstooten en een andere nemen, maar een vrouw mag nooit wegloopen van haar man, tenzij deze haar een scheidbrief geeft. Op zekeren dag was deze man echter zoo boos op zijn vrouw, dat hij

verklaarde, dat zij wel kon oprukken. Zij verzocht hem om dat even op een stukje papier te zetten en toen hij zulks werkelijk deed, ging zij overgelukkig met dat gewichtige document heen. Den volgenden dag had die man echter geducht spijt van zijn daad en daarom zond hij haar de boodschap, dat zij terug moest komen. Dit weigerde zij echter beslist en met die weigering onderteevende zij haar doodvonnis. Haar man zou nu wel naar een doekoen gaan, die een elmoe teloeh had en die doekoen zou wel zorgen, dat zij spoedig krankzinnig werd of stierf. Om aan dit vonnis te ontkomen waren er twee middelen.

Ten eerste kon zij spoedig hertrouwen, zoodat de ban gebroken werd.

Ten tweede kon zij Ook een doekoen in den arm nemen, die dan voor een tegengift kon zorgen en, om nu het zekere voor het onzekere te nemen, wilde zij hertrouwen met een doekoen, dan sneed het mes van twee kanten. Daarom had zij Pa Sanoesi overal nagelopen en telkens dat refrein herhaald: „Mijn brood zal ik eten, met mijn kleederen zal ik gekleed worden, als ik maar met uw naam mag worden genoemd.” Dat beteekende dus. „Ik zal zelf wel voor mijn voedsel en kleeding zorgen, als gij mij maar huwt.” Totdat Pa Sanoesi zich over haar ontfermde en haar tot zijn vrouw maakte

Doch door die daad ging hij ook bijna zeker voor het Christendom verloren.

Na deze korte schets van het leven van een doekoen, zult gij mij gemakkelijker kunnen volgen, wanneer ik u de Indische tooverwereld wat meer van nabij wil laten zien. Ieder zal gevoelen, dat ik slechts hier en daar een greep kan doen om niet te veel van uw geduld te eischen en dat ik bij de beschouwing van enkele elmoe's ook maar heel aan de oppervlakte kan blijven staan. De elmoe's zijn zoo talrijk en het is voor een Europeaan zoo uiterst moeilijk om overal den donkeren achtergrond van te zien, dat men op iedere beschrijving gerust het Schriftwoord kan toepassen „Wij kennen ten deele en wij profeteeren ten deele”. Wij zullen dan ook uit den grooten voorraad maar enkele elmoe's kiezen en daar iets van vertellen. Wij kiezen daartoe:

1. De elmoe Kaberingharan, d. i. de elmoe om rijk te worden.
2. De elmoe Metengan, d. i. de elmoe om goede en kwade dagen te berekenen en om uit te vinden wie iets gestolen heeft of waar iets, dat verloren is, zich bevindt.
3. De elmoe Kahalimoenan d. i. de elmoe om onzichtbaar te worden en spoorloos te verdwijnen.

4. De elmoe Teloeh, d.i. de elmoe om zijn vijand kwaad te berokkenen.

5. De elmoe Asih-Kinasihan, d.i. de elmoe om te beminnen en bemind te worden, om dan ten slotte nog even te spreken over enkele afzonderlijke openbaringen der tooverwereld als:

1. Het kinderen krijgen van geld,
2. Het overbrengen van voorwerpen,
3. Het steenen gooien en sirih spuwen.

I. Elmoe Kaberingharan.

Daar is in de Indische tooverwereld een gansche reeks van elmoe's om rijk te worden en daar het bezit van aardische goederen voor den Inlander het hoogste levensideaal is, vinden deze elmoe's dan ook zeker wel den meesten aftrek.

De rapals van deze elmoe's, dat zijn de dingen, die moeten worden gedaan om het beoogde doel te bereiken, zijn vaak allerzonderlingst. Zoo heeft men een elmoe, die eischt, dat men eens per week een kip met huid en haar moet opeten, waarbij dan zeven bijgerechten moeten worden gebruikt. Een andere elmoe verbiedt het gebruik van water en zeep en eischt dus, dat men zich nooit zal wassen, terwijl de aanhangers van deze elmoe ook nooit een lepel of vork mogen gebruiken. Nog veel zonderlinger zijn de voorschriften voor hen,

die rijk willen worden door de elmoe Ipri. Des Maandags en des Donderdags avonds moeten man en vrouw spiernaakt driemaal om hun huis loopen, enz. Dit moeten zij zoo lang volhouden tot zij bezoek krijgen van een grooten slang, die dan in hun voorgalerij een groot gouden ei legt, dat zij mogen verkoopen. Zij mogen echter nooit aan iemand iets vertellen van het vinden van een ei. Met gevoelt, dat dit laatste van de allergrootste beteekenis is om deze elmoe in stand te houden. Men hoort natuurlijk nooit van zulk een slang, die een gouden ei legt, maar dat verbaast niemand en schokt ook niemand in zijn vertrouwen, want men mag zulks ook immers niet vertellen. Een zeer eigenaardige elmoe om rijk te worden, is, de elmoe Ngopet. De aanhangers van deze elmoe mogen nooit begraven worden. Wanneer zij sterven, dan moet hun lijk worden vastgebonden aan de dij van een buffel. Tusschen het lijk en het buffelvleesch moet dan een kris en een bankbiljet worden gebonden, vervolgens moet het lijk met den buffeldij in de rivier worden geworpen om zoo naar zee te worden afgevoerd. Wordt zulk een lijk nu toch begraven dan zal het net zoo lang regenen, tot het geheele graf met het lijk wegspoelt.

Regent het nu in den drogen moeson buitengewoon lang en hard, dan verklaart een Inlander dit

al spoedig met de woorden „Aja noe paëh ngopet” d.w.z. er is iemand gestorven en begraven, die deze elmoe ngopet had. Hongerende naar aardische schatten en begeerende om die zoo gemakkelijk mogelijk deelachtig te worden, geeft de Inlander zich aan al deze dwaasheden over en de eenige, die er baat bij heeft, is de doekoen. De Inlander zelf blijft meestal met al zijn elmoe's zoo arm als de mieren. Komt er echter een Inlander tot rijkdom dan wordt dit altijd toegeschreven aan één van deze elmoe's.

II. Elmoe Metengan.

Nooit zal een Inlander iets van beteekenis doen of hij zal eerst naar een doekoen gaan om hem te laten zoeken naar een geschikte dag. Wil men op reis gaan, een huis bouwen, met een arbeid, vooral met het oogsten beginnen, een huwelijk sluiten of iets koopen, altijd zal men er zich eerst van vergewissen, welke dag daarvoor de beste is. Dit geschiedt door de elmoe Metengan. Over de formules, waarmede dit geschiedt, zullen wij nu maar niet spreken, wij deelen slechts mee, dat het geschiedt. Heeft men door de elmoe Metengan een geschikten dag voor een huwelijk gevonden, dan kan de doekoen ook berekenen, hoe zulk een huwelijk zal uitvallen. Dit geschiedt op de volgende hoogst eenvoudige wijze. Ieder van de achttien medeklinkers van het

Soendaneesche alphabet heeft een bepaalde waarde in cijfers uit te drukken. De P en de NG is 1, de B. is een 2, enz. Nu is het natuurlijk niet moeilijk om de namen van bruid en bruidegom om te zetten in cijfers en die dan samen te stellen.

Nu zijn er volgens den Inlander in het huwelijk zeven toestanden mogelijk en ieder van die toestanden wordt aangeduid door een bepaald woord. Op deze zeven woorden wordt nu het verkregen getal uitgeteld en het laatste woord duidt dan den toestand van het huwelijk aan.

Is dit laatste woord b.v. pisang-poenggel dan luidt het vonnis over dat huwelijk aldus „De aard van het huwelijk is zeer slecht, zoowel het geestelijke als het lichamelijke bestaan; al heeft men ook een lang leven, het is toch met verdriet en armoede; een van beide zal spoedig sterven”. Nu moet men niet denken, dat iemand zich ooit door zulk een oordeel zou laten terughouden om zulk een huwelijk te sluiten. Wat God eenmaal over den mensch besloten heeft, kan deze immers toch niet ontloopen.

Tot deze elmoe's Metengan kan men ook rekenen de elmoe's om een dief uit te vinden, die iets gestolen heeft of om de plaats te weten te komen, waar men iets verloren of opgeborgen heeft. Sommige doekoens gebruiken daarbij de schil van een cocosnoot.

Na de djampe te hebben geblazen, gaat de doekoen dan op dien klapperdop zitten en let dan goed op naar welke kant de dop overhelt. In die richting moet dan worden gezocht.

Heeft men de richting gevonden dan gaat men den afstand berekenen en zoo bepaalt men dan de plaats waar de dief of het verloren goed zich bevindt.

III. Elmoe Kahalimoenan.

Daar zijn sommige Inlanders, die de gaven heeten te hebben om zich onzichtbaar te maken. Eén van onze oudste helpers heeft indertijd, voor zijn bekeering, deze elmoe bezeten. Eens werd hij door de politie gezocht, terwijl hij met zijn vrouw en oudsten zoon, — mede één van onze beste helpers — in de voorgalerij van zijn huisje zat. Vrouw en zoon ontstelden hevig, toen zij zagen, dat de politie hun huisje omsingelde, doch de man stelde hen gerust en bleef stil op zijn stoel zitten. Hoe meer de politie echter naderde des te meer verdween de man uit het gezicht en toen de politie de voorgalerij binnentrad, was er niets meer van hem te zien en zocht men hem overal tevergeefs. Nauwelijks verliet de politie weer het erf of de man werd weer zichtbaar. De meest phantastische verhalen doen over deze elmoe Kahalimoenan de ronde en als een honderdste gedeelte daarvan waar is, dan is het

nog wonderlijk genoeg. Van deze elmoe bestaan bovendien ook vele verbasteringen. Het onzichtbaar worden kan zoowel liggen in den persoon, die verdwijnt, als in de oogen van hen, die dat verdwijnen bijwonen.

Dit laatste moet beschouwd worden als een verbastering van het eerste.

Laat mij dit wat nader toelichten. Onder de groene hagedissen komen enkele exemplaren voor met twee staarten, of liever met een gespleten staart. Deze worden gevangen, in de zon gedroogd, belezen en dan als amulet met een touwtje om de hals gehangen. De man, die zulk een amulet om heeft, heet de gave te hebben zich werkelijk onzichtbaar te kunnen maken. Vandaar, dat dieven en inbrekers zich vaak van zulk een amulet voorzien. Zij kunnen dan ongezien hun booze daden volvoeren. Een veel machtiger middel om onzichtbaar te maken, is naar het Inlandsch geloof het volgende:

Wanneer een vrouw bij de geboorte van een kleine sterft en dit geschiedt dan juist op een Vrijdag, waarop het markt is, dan heeft het lijk van zulk een vrouw een zeer bijzondere beteekenis. Evenals andere lijken wordt ook dit begraven zonder kist, liggende op de zijde. Hier en daar worden onder het lichaam kleiballen gelegd om het te stutten en dan wordt het graf gesloten. Niet zelden

wordt later echter het graf van zulk een vrouw geschonden en dan worden die kleiballen, waarmee het lichaam werd gestut, weggeroofd. Deze ballen worden in de zon gedroogd en dan fijn gestampt. De aldus verkregen poeder wordt dan geblazen in de slaapkamer van de menschen, waar men wil inbreken en dan valt op hen zulk een diepe slaap, dat de inbrekers kalm hun werk kunnen doen. Hier wordt men dus onzichtbaar, doordat de menschen in slaap worden gemaakt. Men heeft hier dan ook met een verbastering van de elmoe Kahalimoenan te doen. Of men nu door dezen poeder werkelijk in slaap valt, durf ik niet te zeggen, omdat ik er nooit getuige van ben geweest. Trouwens als men de menschen, waar men wil inbreken, in slaap wil maken, dan heeft men ook nog wel andere, meer afdoende middelen, die men overal bij de hand heeft. Overal op Java groeit de Katjoeboeng-heester, waaraan groote, witte kelken bloeien. De bladeren van dezen heester worden fijn gestampt als pijnstillend middel gebruikt, de vruchtjes als koffieboonen gebrand en dan fijn gestampt, bezorgen iemand een algemeene verlamming van al zijn ledematen en het stuifmeel der bloemen met een papieren buisje ergens in een slaapkamer geblazen, brengt over de menschen, die zich daarin bevinden, werkelijk een diepen,

bedwelmenden slaap. Natuurlijk zijn de inbrekers dan ook onzichtbaar omdat de menschen hen niet kunnen zien van den slaap. Wat hier echter zoo eenvoudig en nuchter wordt medegedeeld, gaat in de Inlandsche wereld gepaard met allerlei elmoe's, djampe's en doekoens, die aan alles een waas van geheimzinnigheid en bovennatuurlijks geven en omdat deze elmoe bijna uitsluitend wordt aangewend tot minder prijzenswaardige doeleinden, geschiedt de voorbereiding ook meestal in het holst van den nacht en in de grootste afzondering.

IV. Elmoe Teloeh.

Wanneer men zijn vijand ongelukkig, krankzinnig of dood wil maken, hem de koorts, een kwaadaardige huiduitslag of iets dergelijks wil bezorgen, dan gaat men naar een doekoen, die een elmoe Teloeh heeft, om diens hulp in te roepen. Deze neemt dan een bakje met vuur en brandt daarop wat wierook, hij blaast zijn djampe, neemt dan een kippenei en werpt dat stuk in de richting van de plaats, waar zich bedoelde persoon bevindt en roept dan den vloek der goden over hem in. Daarmee is dan het consult afgelopen. Nu begint echter eerst de ware taak van den doekoen, doch wat er nu gedaan wordt, geschiedt alles in het diepste

geheim. De doekoen weet maar al te goed, dat enkel het blazen van zijn djampe niet genoeg is om den wraak der goden op den aangewezen persoon te doen neerdalen. Hij moet zijn elmoe wat helpen en daarin is hij vaak wonder handig. Met Katjoeboengpitten kan hij over den bedoelden persoon een algemeene verlamming brengen. Met arsenicum ruimt hij hem opeens uit den weg. Het heet dan meestal, dat zulk een persoon aan cholera is overleden, omdat een arsenicumvergiftiging sprekend op cholera gelijkt. Met de fijne haartjes van de bamboe doet hij hem langzaam wegwijnen aan een uiterst pijnlijk maaglijden. Die haartjes zetten zich in de maagwand vast en veroorzaken daar overal ontsteking, zoodat de maag tenslotte niets meer kan inhouden. Zulk een patiënt teert langzaam weg onder een uiterst pijnlijk lijden en gaat tenslotte zeker ten gronde. Door het toedienen van de Ala of Kala-ambing maakt men iemand suf. Zoo heeft men ook middelen om iemand koorts te bezorgen, huiduitslag te laten krijgen of hem krankzinnig te maken en de uitslag van deze helsche middelen wordt dan toegeschreven aan de machtige elmoe Teloeh. Deze elmoe is dan ook zeker wel één van de gruwelijkste. Zij sluipt altijd in het geheim rond en strooit dan haar verderflijk zaad naar alle kanten uit en daar is

niemand, die zich voor deze elmoe wachten, daartegen waken of iets doen kan.

Men valt eenvoudig als slachtoffer zonder zelf te weten van welken kant de aanval komt.

V. Elmoe-Kinasihan.

Elmoe-Kinasihan d.i. de elmoe om te beminnen en bemind te worden. Wanneer men spreekt over stille kracht dan denkt men bij voorkeur aan het wonderlijke, dat in Indië voorkomt op het terrein van liefdesaangelegenheden (goena-goena).

Een doekoen, die deze elmoe bezit, heet de macht te hebben verkoeling te bewerken tusschen echtgenooten of geliefden, liefde op te wekken bij een bepaald, door iemand begeerden persoon, liefde over te planten van den een op den ander, hartstochten te ontketenen, zoodat de meeste fatsoenlijke menschen zich willoos leenen tot de vaak allergruwelijkste dingen. Deze elmoe is dan ook een machtig wapen in de lugubere wereld van ongerechtigheid, de schrik voor alle Inlandsche-Indo- en ook wel volbloed Europeesche vrouwen en een bron van namelooze ellende en achterdocht. Deze elmoe is de vloek van Indië, de ondergang van menig gezin en de oorzaak van menig moordavontuur. Bovendien bevinden wij ons hier op een terrein, waarvan wel met nadruk mag worden

getuigd: „Alle dingen zijn wel oorbaar, maar alle dingen stichten niet.” Wij zullen dus met behoedzaamheid dit terrein moeten betreden. Laat ik beginnen u eens te vertellen, wat ik zelf op dit gebied als onder mijne oogen heb zien afspelen. Dicht bij de woning van Pa Sanoesi woonde een meisje van circa 18 jaar. Zij had een knap uiterlijk en haar vader was niet ongefortuneerd, doch wat ruw.

Hoewel zij reeds 18 jaren telde, was zij nog altijd niet gehuwd en dat maakte haar schier wanhopend. Het huwelijksgeuk wilde zich over haar schijnbaar niet ontfermen. Welnu, dan zou zij dat geluk wel zelf gaan zoeken, zij zou dat geluk wel een beetje helpen. Er werd gefluisterd, dat Pa Sanoesi ook de elmoe Asih-Kinasihan had en daarom wilde zij tot hem gaan met het verzoek haar wat te helpen. Des avonds in het donker sloop zij naar hem toe en vroeg hem om hulp. „Of hij wel zeker van de uitwerking van zijn elmoe was?” — vroeg zij hem schuchter. Daarvan was hij zoo zeker, dat hij geen cent van haar wilde hebben, voordat zij gelukkig getrouwd was. Hij was echter altijd een goede vriend van haren vader en grootvader geweest en daarom wilde hij aan haar meer openbaren dan hij gewoonlijk aan anderen deed en verplicht was. Zijn elmoe had maar zeven dagen kracht. Indien

hij zijn djampe van avond blies dan kon zij morgen nog trouwen.

Dan had zij nog zes dagen om het haar man zoo aangenaam in het huwelijk te maken, dat hij haar ook niet zou verlaten, wanneer de elmoe was uitgewerkt. Het jonge meisje kende de mannen nog te weinig en meende daarom in haar onnoozelheid, dat het wel niet zoo moeilijk zou wezen om een man blijvend aan zich te verbinden. Zij wilde in ieder geval zulk een mooie kans niet laten voorbijgaan en zij verzocht daarom aan Pa Sanoesi om de djampe te blazen, terwijl zij hem f 10.— beloofde als alles goed gelukken mocht. Pa Sanoesi nam een bakje met water, wierp daarin een melati en een kembang-sepatoe bloem, nam toen een bakje met vuur en strooide daarop wat wierook, zoodat het in het kleine kamertje werd om te stikken van de wierookwalm. Toen prevelde hij zijn djampe en deed alsof hij in geestverrukking raakte.

Met starren blik zag hij uit zijn venster en begon toen op eigenaardigen toon te zingen: „De Kembang-sepatoe bloem wiegelt op haar stengel en weent omdat zij zich zoo eenzaam gevoelt. Zij buigt zich naar de melati en zoekt hem. Ik zie hem komen van het Noorden. Een bruine hoofdoek is om zijn hoofd, een bruine sarong is om zijn lendenen en een zwarte knevel siert zijn gelaat.

Hij ziet naar rechts, hij ziet naar links, ik weet wat hij zoekt, hij zoekt zijn liefje. De kembang-sepatoe zoekt naar de melati." Toen ging den doekoen een schok door de leden en keerde hij weer tot het gewone leven terug. Het jonge meisje wist nu genoeg. Haar „hij" zou komen uit het Noorden, zou een zwarten knevel hebben, een bruine hoofddoek en een dito sarong dragen. Zij ging nu naar huis, wachtende op de dingen, die komen zouden. De gemoedsstemming, waarin zij dien nacht doorbracht, laat zich gemakkelijker gissen dan beschrijven. Van slapen zal er dien nacht wel niet veel gekomen zijn. Den volgenden morgen was zij reeds vroeg op en toefde voortdurend in de voorgalerij van haar vaders huis, vanwaar zij een vrij uitzicht had naar het Noorden. Met spiedend oog zag zij den weg langs en de voorbijgangers aan. Eindelijk, tegen een uur of zeven daar kwam werkelijk uit het Noorden een jonge man met bruinen hoofddoek en sarong en een zwarten knevel. Hij slenterde wat heen en weer, zag naar rechts en naar links en scheen iets te zoeken Laat ik u het penibele oogenblik maar niet in helle kleuren teekenen. Zij maakte hem den weg niet al te moeilijk. Aan een reeds overwonnen vesting behoeft niet teveel buskruit te worden gespandeerd. Om kort te gaan, zij trouw-

den nog denzelfden dag. Het jonge vrouwtje had haast om niet teveel van die zeven dagen te laten voorbijgaan.

Alles verliep naar wensch. Die eerste dagen waren voor beiden feestdagen, maar toch zag het jonge vrouwtje met begrijpelijke spanning naar den achtsten dag uit? Het scheen echter wel, alsof zij volkomen gerust kon zijn. Haar echtvriend was op den achtsten dag „poeslief”. Hij kwam vertrouwelijk naast haar zitten en stelde haar voor om op het erf van haar vader voor hen een eigen huisje te bouwen, waardoor zij veel vrijer zouden zijn dan nu bij haar ouders in huis. Dit vond het jonge vrouwtje heerlijk en ook haar ouders keurden dit goed. De jonge man ging heen om zijn speelmakkers te halen, die met hem dat huisje zouden bouwen. Hij ging heen, maar kwam nooit meer terug. De elmoe had uitgewerkt. Wat toch was er gebeurd?

Nadat Pa Sanoesi de djampe had geblazen, was hij naar een dorp gegaan, ten Noorden van Soekangin gelegen. Dáár woonde een neef, die nog maar enkele jaren was getrouwd. Hij bood dezen een vroolijke week aan, door voor bruidegom te fungeeren; zijn vrouw kreeg dan een rijksdaalder schadevergoeding. Zoo waren alle partijen tevreden gesteld, het meisje kreeg een man, de man een vroolijke week, diens vrouw een rijksdaalder en

Pa Sanoesi drie rijksdaalders. Het kwam maar hoogst zelden voor in het leven, dat men zoo alle partijen tevreden kon stellen.

Wie nu meenen mocht met dit enkele staaltje van grof, brutaal bedrog de stille kracht te hebben verklaard, heeft zich *deerlijk* vergist. Ik stelde dit staaltje voorop, om aan te toonen, dat niet alles wonderlijk is, wat zonderling schijnt. Wanneer alle doekoens eens spreken wilden, dan zou er heel wat van het wonderlijke uit de Indische tooverwereld verdwijnen, en vele raadselen worden opgelost.

Laat ik nu nog even U wat dieper inleiden in die wondere wereld van liefdesintriges. Wanneer een meisje genegenheid opvat voor een jongen man en die liefde wordt beantwoord, dan wordt door dat meisje heel vaak de hulp van een doekoen ingeroepen en dan moet de elmoe asih-kinasihan haar gruwelijk werk doen. De djampe wordt dan geblazen ongeveer zóó, zooals wij het gezien hebben bij Pa Sanoesi. Daarmee is echter de taak van den doekoen nog lang niet voltooid. De elmoe moet gesteund worden door vuile, gemeene en helsche middelen. Een van de meest onschuldige manieren om de elmoe wat te helpen is de volgende: Het meisje ontkleedt zich en gaat op een stuk nieuw linnen zitten. Nu wrijft zij zich geheel in met bedak, en als dit geschied is, wrijft ze die bedak weer

van haar lichaam af. Deze is dan vermengd met de lucht en transpiratie van haar lichaam. Die bedak wordt nu zorgvuldig bijeen verzameld en nu wordt er getracht om een deel daarvan te mengen in het eten of drinken van den begeerden persoon, die dan daardoor op het meisje heet verliefd te worden.

Een nog veel minder smakelijk middel is een vuile maanddoek, die uitgerafeld en fijngehakt wordt en dan in het eten wordt gemengd.

Aan het Zuiderstrand van Java komt de zeekoe voor. Door een eigenaardig gezang wordt dit dier op het strand gelokt en als het ver genoeg van het water is verwijderd, dan valt men er met knuppels op en slaat het dier op den kop. Nu begint het beest te schreien als een kind en stort overvloedig tranen. Om deze tranen nu is het te doen. Zij worden in een fleschje opgevangen en tegen een buitensporig hoogen prijs aan den een of andere doekoen verkocht. Zij zijn het middel, dat aan de driewerf gevloekte elmoe asih-kinasihan kracht bijzet. Men gaat nu ongeveer aldus te werk. De doekoen, die geraadpleegd is, voorziet zich van een handlanger of handlangster, die met den begeerden persoon veel in aanraking komt. Geldt het een Europeaan dan kan een huisjongen, hotel — of sociteitsjongen of een keukenmeid goede diensten

bewijzen. Deze handlanger zorgt nu, dat enkele van die zeekoetranen in de koffie, thee of bitter van bedoelden persoon komen. Van zulk een persoon maakt zich nu een hoog opblaaiende hartstocht meester. Hij wordt ongedurig, kan het in huis niet meer uithouden en loopt naar buiten. Het meisje, dat inmiddels gewaarschuwd is, zorgt ook in de buurt te zijn en, zoo zij den bewusten persoon tegenkomt, heeft zij niets anders te doen dan hem opvallend aan te zien. De hoog opblaaiende hartstocht heeft dan een voorwerp gevonden, waarop hij zich richt en de bewuste man zal meestal niet rusten, voordat hij met dat meisje is getrouwd. Zoo komen vaak huwelijken tot stand van menschen, die absoluut niet bij elkander behooren. Is een van beide partijen reeds gehuwd dan moet dat huwelijk natuurlijk eerst worden ontbonden. Ook daarop weet de doekoen raad. Evenals de tranen van de zeekoe de hartstochten geweldig hoog doen opblaaïen zoo heeft de doekoen ook een middel, dat verkoeling verwekt en vaak de grootste verwijdering doet ontstaan tusschen echtelieden. Een Indisch huwelijk, dat meestal uitsluitend op hartstocht is gegrond, kan op die manier vrij gemakkelijk ontbonden worden. Daarna kunnen dan de tranen van de zeekoe worden toegediend en een nieuw huwelijk tot stand worden gebracht. Men zal zich kunnen voorstellen,

dat deze elmoë de schrik is voor alle gehuwde vrouwen, maar vooral van Inlandsche vrouwen, die maar al te goed welen hoe gemakkelijk de huwelijksband door haar heer gemaal verbroken wordt. Zoodra een Inlandsche vrouw ook maar flauw vermoed, dat zij door haar man wordt verwaarloosd, verdenkt zij aanstonds deze elmoë. Geen wonder dan ook, dat zij ijverig zoekt naar middelen, om zich tegen een aanval van dien kant te verdedigen. Ook zij gaat, wanneer zij terecht of ten onrechte vermoedt, dat haar man door den een of anderen doekoen „bewerkt” wordt, naar een toovenaar en vraagt hem om raad en hulp. Vaak is dit dezelfde doekoen, die ook door dat begeerige meisje werd geraadpleegd. Ook zij wordt geholpen, natuurlijk tegen goede betaling. Door zijne handlangers heeft de doekoen in de dessa de koppen van kippen, maar vooral van hānen, laten opkopen tegen een prijs van 2 tot 5 cts. per stuk, al naarmate er meer of minder vraag naar dit artikel is. Uit deze koppen worden de oogen gehaald, deze in de zon gedroogd en daarna gestampt en dan op water getrokken. Dat is de zoogenaamde en zoo gevreesde tooverdrank, die de eigenschap heeft te hebben den invloed van de zeekoetranen tegen te gaan. Waar nu Inlanders vaak twee, drie, vier vrouwen tegelijk hebben, daar komt het niet zelden voor, dat zij tegelijk

van meer dan één kant worden bewerkt en dat zij —natuurlijk onwetend— dat tooverwater bij meer dan één vrouw te drinken krijgen. Deze drank schijnt infusschen volstrekt niet onschuldig te zijn. Een man, die op die wijze wordt bewerkt, krijgt een waggelenden en slependen gang, vermagerd geweldig, krijgt glazige, zwemmende oogen zonder eenige uitdrukking en valt niet zelden als slachtoffer dezer tooverij.

In een inrichting voor meisjes op Java was een meisje van 18 jaren, dat begeerd werd door een jongen, Indo-Europeaan. Deze jonge man had de hulp van een doekoen ingeroepen en deze had gedaan „wat des doekoens was.” Voortdurend schreef dat jonge mensch allerlei brieven aan dat meisje, doch deze werden alle door de directrice onderschept alvorens ze het adres bereikte. Het jonge meisje raakte weldra geheel van streek. Zij begon te ijlen en werd geheel onhandelbaar. Hoe uiterst verbaasd was de directrice, toen zij door dat ijlende meisje de door haar niet gelezen brieven woord voor woord hoorde opzeggen. Tenslotte moest het meisje wel uit die inrichting ontslagen worden daar men daar niet was ingericht op de verzorging van dergelijke patiënten. Toen zij eenmaal ontslagen was, was zij ook spoedig met bedoelden persoon getrouwd.

Behalve deze tooverdrank wordt ook wel gebruik gemaakt van een aftreksel van Djoko-toewo, dat de hartstochten tot het uiterste prikkelt. Wanneer u uw spoorboekje eens aandachtig leest dan zult u zien, hoe daarin met de grootste brutaliteit dergelijke middelen worden geanonseerd.

Het is dus ook weer geheel natuurlijk, dat een man, die ten rechte of ook wel ten onrechte vermoedt door zijne vrouwen „bewerkt” te worden met tooverwater, uit zucht tot zelfbehoud ook weer uitziert naar een middel, dat hem op de been kan houden. Nu gaat ook hij naar een doekoen om raad, misschien ook weer naar den zelfden, die ook door dat onbekende meisje en door zijn vrouw werd geraadpleegd. Hij krijgt, behalve dan natuurlijk allerlei djampe's, van den doekoen een tooverpoeder, dat bekend staat als „pintoe-sorga”-de hemelpoort-een vuil gemeen mengsel, dat de hartstochten tot het uiterste prikkelt en dat het tegengift tegen het tooverwater heet te zijn.

O, indien de graven eens spreken konden, wat zouden zij vele en ontzettende verhalen kunnen doen van deze elmoe, die zoo menigeen een vroege dood bezorgde. Deze elmoe vooral is de vloek van de Inlandsche maatschappij en de schrik voor menige vrouw, de ondergang voor menigen man, de oorzaak van allerlei achterdocht en intriges.

Een paar jaren geleden maakte ik in de rechtzaal kennis met een elmoe van zeer bijzonder alloi. Dat was n.l. een elmoe die het geld kon dwingen om zilveren en koperen kinderen te krijgen. Niet ver van mijn woonplaats verwijderd, was een doekoen opgestaan, die beweerde deze elmoe te bezitten. Men behoefde hem volstrekt niet op zijn woord te gelooven, want hij wilde ten aanschouwen van ieder het bewijs leveren van de waarheid zijner woorden. In tegenwoordigheid van vele getuigen legde hij een gulden op den zolder van zijn woning. Den volgenden dag mochten alle getuigen terug komen om te zien, wat er van dien gulden geworden was. Toen zij dit deden, stonden allen verbaasd, want naast den ouden, versleten gulden lag nu een gloednieuwe, jonge. Den daarop volgenden dag lagen er twee nieuwe guldens naast den ouden en dat ging zoo voort tot aan den tienden dag, toen er tien gloednieuwe guldens naast den ouden lagen. Dat was nu juist iets voor den Inlander. Zoo konden zij, zonder werken, gemakkelijk rijk worden. Zij behoefden hun contanten slechts op den zolder van den doekoen te leggen en dan kregen zij het na tien dagen tienvoudig terug.

Zij schraapten dan ook al hun contanten bijeen en brachten die bij den doekoen, met reikhalzend verlangen den tienden dag beidende. Op den vijfden

dag brak er echter brand bij den doekoen uit en heel zijn hutje ging in de vlammen op, zonder dat iets kon worden gered.

Zoo beweerde althans de doekoen, doch voor den rechter bleek wel anders en daarom bood deze den berooiden doekoen dan ook een nieuwe woning aan in de strafgevangenis.

Dit is een van de uiterst zeldzame gevallen, dat de schuld van een doekoen overtuigend kan worden bewezen.

Op dit staaltje van grof bedrog, wil ik er een laten volgen, dat u verbazen zal. Een zendeling ging op reis met een nieuwen, stalen koffer, dien hij zich pas had aangeschaft. Nadat hij zijn koffer had gepakt en gesloten, hing hij den sleutel in zijn kantoor op met de bedoeling hem straks als hij van kleeren zou hebben gewisseld, in zijn zak te steken. Dit vergat hij echter en hij ging aan boord van de Pakketboot met den koffer, maar zonder sleuteltje. Hij stoomde 24 uren ver en was toen op de plaats zijner bestemming.

Toen hij zijn koffer wilde openmaken, bemerkte hij pas, dat hij den sleutel vergeten had.

Dit speelt hem zeer. Hij vertelde het geval aan den vorst, waarbij hij gelogeerd was en liet daarbij uit zijn mond vallen, dat hem dit wel f 25 speelt.

De vorst hield hem aan dit woord, vroeg hem precies, waar het sleuteltje hing en verzocht hem om met het openen van den koffer, tot den volgenden morgen te wachten. Toen de zendeling den volgenden morgen uit zijn kamer kwam, trad de vorst hem tegemoet met 't sleuteltje in de hand. De zendeling was uiterst verbaasd, doch dacht slechts aan een handig bedrog. Een maand later kwam hij thuis van zijn reis en vertelde het geval aan zijne vrouw. Deze zag hoog verbaasd op en vertelde toen, dat zij het sleuteltje had zien hangen, juist toen de boot vertrokken was.

Den volgenden dag zou zij het kantoor eens een goede beurt geven. Toen zij echter naar het sleuteltje keek, was dit spoorloos verdwenen. Heel het huis werd overhoop gehaald, doch nergens werd het sleuteltje gevonden. De stille kracht moet het dus hebben weggehaald en 200 mijlen verder hebben gebracht. Dit is voorzeker een merkwaardig geval en wij erkennen gaarne het niet te kunnen verklaren.

Even onwetend staan wij tegenover het steenen gooien en sirih spuwen. Het komt n.l. soms voor, dat in een gesloten huis plotseling van alle kanten met steenen wordt gegooid of met sirih wordt gespuwd. Laat ik dadelijk zeggen, dat ik dat steenen gooien nooit persoonlijk heb gezien. In mijn eerste

gemeente kwam het wel geruimen tijd voor en herhaaldelijk heb ik verzocht mij eens te waarschuwen, zoodra het begon. Ik werd ook gewaarschuwd, maar telkens als ik in de nabijheid van het bewuste huis kwam, hield het steenen gooien op, zoodat ik het nooit zag. De Inlanders verklaarden dit hieruit, dat Satan niet werken kon, zoodra een dienaar Gods in de nabijheid was. Wij zullen deze verklaring nu maar niet betwisten, hoewel ik toch reden te over heb om te vermoeden, dat Satan nu niet bepaald zoo heel bang is voor een zendeling. Zag ik het steenen gooien nooit, anderen hebben het wel gezien en hebben ook kennis gemaakt met de wondere, niet te verklaren macht waardoor dat een en ander gebeurde. Een paar jaren geleden gingen een paar moedige en nuchtere journalisten eens zulk een huis, waar af en toe met steenen werd gegooid, binnen om eens een eind te maken aan die grappemakerij. Zij zetten zich aan een tafel en hadden hun maatregelen goed getroffen. Zoodra zij iets verdachts zouden bemerken, zouden zij rug aan rug gaan staan, hun electrische zaklantaarns laten schijnen en er dan lustig maar op los schieten. Tegen twaalf uur ging opeens de lamp uit. De journalisten drukten op hun zaklantaarns, maar deze ontbrandden niet en toen de journalisten met hun revolvers wilden schieten, werden de looplen krom

gebogen en de revolvers hun uit de handen geslagen. Zij kregen ook zelf zooveel stompen en slagen, dat zij o, zoo blij waren uit dat huis te zijn.

Creusesol, die een boekje geschreven heeft onder den titel „Bestaat de stille kracht?” tracht het steenen werpen en sirih spuwen uit sabotage langs natuurlijke weg te verklaren, doch die zoogenaamde natuurlijke weg is zoo buitengewoon, dat de buitengewone weg eigenlijk veel natuurlijker is. Wanneer men vooropstelt, dat alles moet verklaard worden uit de zichtbare en verklaarbare natuurwetten, dan komt men er vaak toe zich liever te buigen voor de allerdolste „natuurlijke” verklaring, dan te erkennen, dat men iets niet verklaren kán. Wij schamen ons volstrekt niet te erkennen, dat wij het steenen werpen, sirih spuwen en ook nog vele andere dingen uit de Indische tooverwereld eenvoudig niet verstaan en daarom ook niet verklaren kunnen.

Wij staan thans aan het einde van onze lezing. Daar is in de Indische tooverwereld veel snood, brutaal en gemeen bedrog en waar ons dat bekend was, hebben wij het ook aangetoond. Maar daar zijn ook vele dingen, die wij niet begrijpen en daarom ook niet verklaren kunnen. Wij hebben trouwens nog maar enkele dingen genoemd. Wie afdaalt tot die drassige, modderachtige wereld van tooverij, vreest vaak door de helsche walmen, die daaruit opstijgen,

beneveld te zullen worden. Heel de tooverwereld als zoodanig mag gerust een openbaring der hel worden genoemd, ook al erkennen wij gaarne, dat in heel veel wonderlijke dingen absoluut niets bovennatuurlijks zit. Wie ons bij het een en ander aandachtig heeft gevolgd, zal echter moeten toestemmen, dat er geen greintje waarheid is in dat vaak herhaald beweren van de kinderen des ongeloofs. „Laat die arme Heidenen loch stil bij hun geloof, waarbij zij net zoo goed vrede hebben als gij bij het uwe.”

Dat is de grootste leugen, die Satan ooit heeft gedebiteerd. Neen, de Heiden en Mohammedaan hebben geen rust en vrede in hun godsdienst. In tegendeel, de angst bespringt hen van alle kanten en maakt een rustig leven voor hen een onmogelijkheid.

Alleen hij, die door den Zoon vrijgemaakt wordt, zal waarlijk vrij zijn.

VERKRIJGBAAR

BIJ

C. J. HOEKENDIJK

1e. LITSONLAAN 2 BANDOENG

I.	VAN DUISTERNIS TOT LICHT.
(Een verhaal uit de Soendalanden).	f 0.50
II.	EEN SOLDATENMEID DIE EEN
KONINGSDOCHTER WERD. (Een
heerlijke geschiedenis uit het soldaten
leven in Indië)	„ 0.50
III.	VAN 'S VADERS TENT NAAR
'S VADERS HUIS. (Het leven van
Jacob)	„ 0.75
IV.	DE EENZAME. (Een tragedie uit de
binnenlanden).	„ 0.10
V.	EEN UITERST GEWICHTIGE
VRAAG, DIE EEN BESLIST ANT-
WOORD EISCHT	„ 0.10
VI.	„STILLE KRACHT" OF EEN BLIK
IN DE INDISCHE TOOVERWERELD „	0.50
VII.	DE TOOVENAAR DER SOENDA-
LANDEN	„ 1.—
-

